

CHRONOLOGIE

INTRODUCTIE VROEGMODERNE TIJD (TIJDVAK 5 EN 6)

Het maken van een eenvoudige tijdbalk kan leerlingen vaak helpen bij het begrijpen van de geschiedenis, maar wordt door veel leerlingen niet enthousiast ontvangen. Natuurlijk moeten leerlingen de belangrijkste jaartallen kennen, maar dat is vaak niet het doel. Leerlingen moeten bijvoorbeeld veranderingen zien, continuïteiten herkennen, door historische analogieën het heden kunnen verklaren of in ieder geval oorzaken en gevolgen zien. In de werkvorm 'Chronologie' gaan leerlingen met al deze zaken aan het werk en komt de eenvoudige tijdbalk tot leven.

De 'Chronologie' laat leerlingen:

- leren argumenteren en redeneren
- leren de dimensie tijd ervaren
- het nut van feitelijke kennis ervaren
- historisch denken

Onderwerp	Introductie op de vroegmoderne tijd (de periode 1500-1700)
Activiteit	Leerlingen doorlopen verschillende rondes waarin ze uiteenlopende activiteiten moeten verrichten
Tijdsduur	De werkvorm duurt 50 minuten, inclusief nabespreken
Beginsituatie	Niveau: bovenbouw havo/vwo In de klas is kort gewezen op de verschillende kenmerkende aspecten uit de periode 1500-1700 (tijdvak 5 en 6)
Instrueren	Wat: introductie op de periode 1500-1700 Hoe: in tweetallen doorloop je verschillende rondes waarin je ontwikkelingen, afbeeldingen en bronnen op de juiste plek moet leggen Waarom: op deze manier krijg je een eerste indruk van de vroegmoderne tijd
Uitvoeren	Leerlingen doen de activiteiten in tweetallen. De leerlingen krijgen een opdrachtenblad en een uitwerkblad (print deze op A3-formaat).
Nabespreken	Wat: wat heb je geleerd? Welke ontwikkelingen zie je? Hoe: hoe hebben jullie het gedaan? Wat deden jullie waardoor het goed ging? Waarom: zo krijg je een eerste inkijk in de vroegmoderne tijd (1500-1700) Advies is om iedere ronde 10 minuten te laten duren en deze dan vervolgens gezamenlijk na te bespreken (dit om te voorkomen dat leerlingen gedurende het proces niet te herstellen fouten maken).

Literatuurverwijzingen:

- Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer, 2005).
- Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen, 2000).
- Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken: Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs* (Boxmeer, 2004).

Deze werkvorm is volledig tot stand gekomen om geschiedenisdocenten te inspireren activerende didactiek toe te passen in hun lessen. Mocht u van mening zijn dat in deze specifieke werkvorm content gebruikt is waarover u copyright beschikt, kunt u zich wenden tot de beheerder van de website.

CHRONOLOGIE

INTRODUCTIE VROEGMODERNE TIJD (TIJDVAK 5 EN 6)

De zestiende en zeventiende eeuw kenmerken zich door de Renaissance, de Reformatie, de Nederlandse Opstand, de eerste ontdekkingsreizen, de Gouden Eeuw en het absolutisme. In deze werkvorm maak je voor het eerst kennis met belangrijke gebeurtenissen, personen en begrippen die bij deze periode horen. Doorloop hiervoor de verschillende rondes.

Ronde 1

Bij de periode 1500 tot 1700 horen negen verschillende kenmerkende aspecten. Deze vind je achterin ieder hoofdstuk. Schrijf deze kenmerkende aspecten over onder de tijdbalk.

Ronde 2

Geef de kenmerkende aspecten nu een kleur: **rood** voor politiek, **groen** voor cultureel en **geel** voor economisch.

Ronde 3

Onderstaande gebeurtenissen vonden allemaal plaats in de vroegmoderne tijd. Plaats het nummer van de gebeurtenis op de juiste plek in de tijdbalk.

1. Kooplieden trokken over zee om zelfstandig specerijen uit Azië te halen. Om concurrentie tegen te gaan besloten de Staten-Generaal in dit jaar tot de oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC).
2. Het succes van de Republiek (de Gouden Eeuw) kwam ten einde met een gezamenlijke aanval van Engeland, Frankrijk en Duitsland. Dit jaar noemen we ook wel het Rampjaar.
3. Isaac Newton schreef in zijn boek *Wiskundige principes van de natuurfilosofie* over het principe zwaartekracht.
4. De kritiek op het bestuur van de Spaanse Filips II groeide zo erg dat Nederlandse edelen in dit jaar een Smeekschrift aanboden. Hiermee hoopte ze een einde te maken aan de vervolging van protestanten.
5. In de vroegmoderne tijd raakten veel mensen geïnspireerd door de klassieke oudheid waaronder Sandro Botticelli. In dit jaar schilderde hij *De geboorte van Venus*.
6. In dit jaar gaat Christoffel Columbus op zoek naar een nieuwe handelsroute richting Azië. Hij ontdekt echter een geheel nieuw werelddeel: Amerika.
7. Maarten Luther had veel kritiek op de kerk en besloot zijn kritiek in dit jaar te verwoorden in 95 stellingen die hij vervolgens op de kerkdeur in Wittenberg plaatste.
8. Raadspensionaris Johan van Oldenbarnevelt was in conflict geraakt met stadhouder Maurits van Oranje, zoon van Willem van Oranje. In dit jaar werd Van Oldenbarnevelt terecht gesteld.

Ronde 4

Bij deze nieuwe periode horen ook enkele belangrijke personen. Hieronder staan enkele beschrijvingen. Plaats het nummer van de beschrijving bij de juiste persoon.

9. Deze man wilde de macht van de Nederlandse gewesten beperken door privileges (die de gewesten in de middeleeuwen hadden gekregen) af te nemen. Hij wilde centralisatie en eenheid.

10. De oude klassieken doen herleven, wilde deze man graag. Hij gebruikte de Griekse brontekst en schreef een nieuwe vertaling van de bijbel, tot groot ongenoegen van de paus.
11. In de zeventiende eeuw slaagde deze man de machtigste man van Frankrijk te worden: hij hoefde alleen verantwoording af te leggen aan God.
12. Als leider van de Nederlandse Opstand tegen de Spanjaarden slaagde hij erin een groot aantal gewesten achter zich te krijgen, totdat hij in 1584 werd vermoord.
13. Net als Maarten Luther had hij kritiek op de katholieke kerk. Deze Fransman ontwikkelde zijn eigen protestantse geloof, welke zich onder andere verspreidde over de Nederlanden.
14. Met succes bereikte hij 'Indië', althans dat dacht hij. De Nieuwe Wereld werd door deze man ontdekt.
15. Het succes van de Verenigde Oost-Indische Compagnie was deels van hem afhankelijk. Hij wilde een monopolie op veel verschillende specerijen, zelfs als hij daarvoor bruto geweld moest gebruiken.
16. Omdat de Republiek nauwelijks nog oorlog hoefde te voeren en economisch heel sterk stond, besloot hij te bezuinigen op de oorlogsvloot en te investeren in de handel. Dit moest hij in 1672 met de dood bekopen.
17. In 1555 volgde hij zijn vader op en werd daarmee heer der Nederlanden. Onder zijn leiding ging de centralisatie verder en werden nog meer protestanten als ketter vervolgd.

Ronde 5

In de laatste ronde ga je de kenmerkende aspecten, gebeurtenissen, personen en begrippen aan elkaar koppelen. De gebeurtenissen (ronde 3) en personen (ronde 4) heb je al een plaats gegeven in de tijdbalk. De begrippen echter nog niet. Bestudeer deze begrippen en plaats ze bij het juiste kenmerkend aspect:

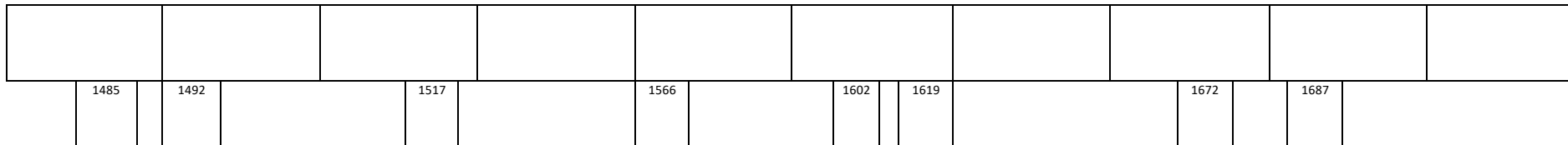
Gouden Eeuw – Reformatie – Renaissance – Nederlandse Opstand – Republiek – wereldeconomie – Rampjaar – absolutisme – wetenschap – regenten – nieuw mens- en wereldbeeld – ontdekkingsreizen – aflaten

CHRONOLOGIE

INTRODUCTIE VROEGMODERNE TIJD (TIJDVAK 5 EN 6)

1470   1500   1530   1560   1590   1620   1650   1680   1710

Ronde 3 →

Columbus
1451-1506

Karel V
1500-1558

Willem van Oranje
1533-1584

Lodewijk XIV
1638-1715

← Ronde 4

Erasmus
1466-1536

Johannes Calvijn
1509-1564

Filips II
1527-1598

Jan Pietersz. Coen
1587-1629

Johan de Witt
1625-1672

Kenmerkende aspecten uit de vroegmoderne tijd (ronde 1)	
Periode 1500-1600 (tijd van ontdekkers en hervormers)	Periode 1600-1700 (tijd van regenten en vorsten)
a.	f.
b.	g.
c.	h.
d.	i.
e.	

